

NYHETSBRIV 2:2020

(Publicerat 2020-03-22)

Det krävs förstås något speciellt för att jag redan tre veckor efter mitt förra nyhetsbrev skall sätta mig ner och skriva ännu ett nyhetsbrev. Och detta speciella är den nuvarande högst problematiska coronasituationen. Den har ju strängt taget slukat upp allt mediautrymme, och i det läget vore väl egentligen en rimlig reaktion att hålla tyst med hänvisning till att det mesta av både det som behöver sägas och det som inte behöver sägas blir sagt ändå. Men eftersom jag känner mig rätt säker på att den infallsvinkel som jag har inte är uttjatad så kommer här några sidor reflektioner som frukter från mina kontemplationer under den senaste tiden.

I. I fjärlens tid – en djupmeditation över coronavirusets budskap till oss människor

Allt, eller åtminstone det mesta, kretsar numera kring coronaviruset och dess reella och befarade konsekvenser för enskilda människor, vårt samhälle och ekonomin. Många experter uttalar sig, och förmodligen finns det en optimal strategi med lite lokala variationer för hur situationen bäst hanteras. I diskussionen och debatten kring detta tror jag mig inte om att kunna tillföra något väsentligt. Min vinkling på frågan handlar i stället om mindre konkreta ting. Men ändå högst betydelsefulla.

Den dimension av livet som jag vill försöka fånga i denna reflektion kring coronaviruset kan kanske belysas bäst med en fråga som vi människor ofta ställer oss när vi hamnar i situationer som vi inte vet säkert hur vi skall hantera. Och frågan är: "Vad vill livet säga mig eller oss genom att detta händer."

Detta är samtidigt en störande fråga i vår moderna tid. Vi vill ju framstå som rationella. Och därför är allt som kan ses som teckentydande och försök att utläsa en mening i olika skeenden av tankemakten ansett som förmoderna kvarlevor från religiösa och vidskepliga tider. Men fortfarande är det så att när något händer, som får oss att skaka i våra grundvalar, så är det få som inte på ett eller annat sätt brottas med frågan om vad det inträffade betyder. Det ligger djupt i oss att tro att om vi förstår livets subjektiva budskap till oss så kan vi hantera en situation bättre än om den framstår som ett mysterium.

Nu har vi emellertid under hela den moderna epoken blivit intensivt undervisade i slumpens makt. Strävan att förjaga skapargudens inflytande ur vår världsbild har varit radikal. Budskapet är att inget är inbäddat i en djupare mening, eller i en mer eller mindre svårtolkad gudomlig kärlek och omsorg. Livet vill oss inget särskilt. Det som händer sker av orsaker som vi antingen känner till och har eller inte har vetenskaplig kunskap om, resten är slumpmässigt och därför definitivt inte betydelsebärande i något reellt avseende. Men trots att dessa världsbilds-uppfostrande ansträngningar pågått under hundratals år så finns det i varje människas bröst en mer eller mindre återhållen men ändå mäktig längtan att se mönster och förstå den djupare meningen med livet och dess skiftande skeenden.

Min infallsvinkel på frågan vad coronaviruset (och covid 19) vill säga oss människor har att göra med min relativa känslighet för kollektiva stämningar. För mig har det varit uppenbart från början att det hela handlar om rädsla. Och då inte en rädsla som enbart är personlig, och som alltså mest väcks av farhågor om egen eller för en själv betydelsefulla andras sjukdom och död, utan något mycket djupare. Något som skär till centrum av den villrådighet och existentiella analfabetism som byggts upp som en mäktig skuggsida till våra soliga fantasier om vilken underbar värld vårt rationella tänkande och dess främsta yttring vetenskapen kan få oss att skapa.

Det är inte svårt att förstå impulsen bakom den moderna tiden. Den kristna civilisationen hade stängt in och fjättrat den fria människoanden i ett teologiskt fängelse. En djup motkraft förankrad just i den fria människoanden började tidigt mobiliseras mot detta. Den gick då och då i dagen redan under högmedeltiden, men så småningom bröt den fram med full och mäktig transformerande kraft. Nu skulle människan slippa att vara slav under teologiska illusioner. Trons dimmor skulle skingras och människornas liv skulle utspelas i vetandets klara ljus.

Problemet är dock att denna i många avseenden vällovliga ambition kom att förverkligas på ett sätt som utgår från en djup illusion om tillvarons natur. Och därför blir den moderna tidens grundläggande förhållningssätt till livet och samhällsbyggandet en icke särskilt klart erkänd och förstådd illustration av vad som brukar beskrivas med uttrycket "att kasta ut barnet med badvatten".

Det som var problemet och som alltså nödvändiggjorde den moderna revolten mot århundranden av teologiskt motiverat maktmissbruk hade inte med Gud att göra utan med människornas föreställningar om Gud. Den distinktionen var uppenbarligen svår att förstå och upprätthålla så därför växte en strategi fram som gick ut på att människans tanke- och känsloliv saneras mest effektivt och radikalt från teologiska idiotier om Gud överkligförklaras. Men det är just genom detta överkligförklarande som Gud förvandlas till barnet som kastas ut med de teologiska vanföreställningarnas badvatten.

Gud har aldrig varit en produkt av människans fantasi. Visst har vi så länge vi existerat fantiserat om och försökt förstå Gud, men när vi har gjort detta så har vi inte fantiserat om och försökt förstå en egenproducerad fantasi. Vi har fantiserat om och försökt förstå något reellt. Något som vi aldrig kommer att komma undan. Oavsett hur beklämmande inskränkta våra föreställningar om Gud än har varit och är så berör inte dessa Gud. Gud är och har alltid varit bortom våra Guds föreställningar och fantasier. Gud är därför ett namn på en realitet som människan aldrig i längden kommer att kunna undkomma annat än i sin egen fantasi.

Den tyske kunskaps sociologen Max Scheler formulerade sin insikt om detta med orden "varje begränsad ande tror antingen på Gud eller avgudar". Människan är helt enkelt dömd att tro. En icke-tro på Gud är en tro. Även om detta ivrigt

förnekas av många som beskriver sig som ateister. Människans reella position i den verklighet som hon befinner sig i ger henne förstås friheten att inte tro på vad helst hon önskar att inte tro på. Men inget av detta ändrar ju verklighetsstatusen hos det som människan valt att inte tro på. Så stark är ju inte människans tro att den kan få det som uppbär vår tillvaro att upphöra att vara.

Människans reella situation beskrivs väl av hur den romerske poeten Vergilius har valt att uttrycka saken: "Vi formar vårt öde genom vårt val av gudar." Och det är också precis vad vi har gjort när vi gestaltat det som kan kallas den moderna epoken. Vi valde bort den Gud som tidigare generationer svept in i teologiska inskränktheter och vanföreställningar och efter en tid av dubbel bokföring i gudsfrågan blev det nya valet av gud så småningom uppenbart för alla.

Mammon, penningen, trädde fram som den högsta guden i den moderna tidens panteon. Och hans position kom att underbyggas av en reduktionistisk materialism som framgångsrikt förfäktades av de främsta av den moderna tidens "pseudoteologer", dvs. de vetenskapsmän och andra tänkare som ser som sin roll att driva tesen att vi människor kan skapa en sann och därmed fullständig bild av vår värld genom de fakta som kan friläggas med den vetenskapliga metoden så som den nu är förstådd och tillämpad. Anspråket är alltså att verkligheten är sådan att vi kan och bör leva gott utan tro på den Gud som vi tror oss veta är en illusion.

Detta fundamentala val har gjort att den moderna tiden främst kommit att kännetecknas av att mänskligheten fastnat i en utvecklingskruv som kan koncentrerat beskrivas som att den oändliga kunskapsutvecklingen genom vetenskapen omsätts i en likaledes oändlig teknologiutveckling vars produkter och tjänster bjuds ut på en (någorlunda) fri marknad med den förväntade konsekvensen att vi skall få en oändlig ekonomisk tillväxt och levnadsstandardhöjning. Ett bättre maskineri för offer till den glupske överguden Mammon är svårt att föreställa sig. Och det finns ju också moderna tänkare som hyser sådan tilltro till detta maskineri att de drömmer om en framtid då vi kan kolonisera hela kosmos utifrån vår förmodat välsignelsebringande rationellt drivna tillväxtekonomi. Samtidigt som vi ironiskt nog berömmar oss om att nu är det vetandet som styr och inte tron.

För min egen del förefaller det i stället uppenbart att den kristna varianten av Gudstro knappast någonsin hade ett sådant heltäckande grepp om människorna som Mammontron har i vår förment gudlösa värld. För att uttrycka det lite annorlunda finns det faktiskt ingen anledning att hymla med att vi i dessa yttersta av tider, och framför allt i ljuset av diverse mycket allvarliga miljö- och klimatkonsekvenser av vår framfart, och för att dessutom återigen anspela på Vergiliuscitatet, kraftfullt format vårt öde genom vårt val av gud. Men, och det kan inte nog understrykas, vi har inte bara format vårt öde på det yttre planet. Utan konsekvenserna av vårt val är väl så förödande på insidan.

Det finns förstås många sätt att i detalj beskriva hur vi systematiskt arbetat för att göra den moderna människan till en fullständig existentiell analfabet som under ivrigt betonande av sin originalitet och individualitet låter sig motståndslöst dras med i det närmast orgiastiskt identitetsupplösande konsumtionsraseri som är Mammonkultens motsvarighet till både högmässan och frälsningsmötet. Och konsumtionstemplen manifesterar vår längtan efter det himmelrike där penningtillgången inte längre sätter några gränser. Där vi kanske kan bli ett med vår gud i en modern gestaltning av nattvarden.

Men i detta sammanhang är min infallsvinkel en annan. Och mer fundamental. Den handlar om att när vi som människor inte lever efter sanningen om oss själva och den värld som är vår så ackumulerar vi omedvetet rädsla. Och använder vi inte rädslan som en indikation på att vi bör ompröva vår hållning utvecklas rädslan till ett inre gift. I sin förlängning får detta inre gift oss att vilja få kontroll över allt. Det är alltså den icke medvetet erkända rädslan som driver oss att med vetenskapen som instrument försöka göra oss själva till rationella gudar över vår tillvaro. Numera odlas t.o.m. fantasier om att döden skall kunna övervinnas genom att vi förmodas i förlängningen av den moderna informationstekniken kunna ladda ner vårt medvetande i en för ändamålet uppbyggd databas som vi sedan kan knyta till något slags evigt reparationsduglig halvrobot bestående av passande proportioner av kött och metall.

Vetenskapen kommer dock aldrig att kunna hålla vad den lovar dem som har den "rätta" tron på dess kraft. Men samtidigt är det förstås så att ju närmare vi lyckas komma det ouppnåeliga målet att få total och därmed en i fantasin lockande fullständigt rädslaeliminerande kontroll över tillvaron desto större människofientlig mardröm har vi lyckats skapa.

Det går dock inte att ackumulera hur mycket rädsla som helst. Utan rädslan måste få sitt utlopp genom att projiceras på det ena eller det andra. Ett genom historien mycket populärt sätt är att föra krig. När rädslan styr omdömet så kan en sakligt sett lättlost konfliktsituation svepas in i en paranoid föreställningsvärld där ens kontrahent till sist framstår som så ond att ens egen godhet kräver att man tar till våld. Och det kan som historien visar gå så långt att det förefaller motiverat med s.k. slutliga lösningar, som ju handlar om att eftersträva total eliminering av fienden.

Den moderna tiden har onekligen haft sin beskärda del av krig och annat elände. Men på senare tid – ja under ett antal decennier – har det sakta men säkert växt fram en allt starkare och sakligt välgrundad kritik mot föreställningen att det skulle vara långsiktigt hållbart att leva efter de centrala dogmerna i Mammontron. Drömmen om den vetenskaps- och teknologidrivna eviga ekonomiska tillväxten börjar tolkas och förstås som ett krig mot naturen.

Att detta krig drivs av en existentiellt genererad rädsla är däremot inte så tydligt insett. Så därför väcker insikten om vårt krig mot naturen en växande

apokalyptisk ångest. Den rädsla och ångest som i realiteten genereras av vår trohet mot en underhållig gud projiceras i stället på föreställningen om vår civilisations totala kollaps i en girighetsdriven kombinerad miljö- och klimatkatastrof. Allt fler dras medvetet eller omedvetet in i denna rädsla och ångest. Och Greta Thunberg har med sin stramt koncentrerade och intensivt emotionella retorik om behovet av klimatpanik framträtt som en gudasänd katalysator av storskalig kollektiv vånda.

Och som "grädden på moset" kröns nu vår apokalyptiska framtidsångest av en annan aspekt av naturen nämligen coronaviruset och covid 19. Plötsligt blir allt personligt. Snart kanske liemannen ler sinistert mot just mig, och vad är då mer logiskt och förnuftigt än att stänga ner det mesta. Vi måste få kontroll på det som hotar oss. Och en försiktig och diffust resonerande Anders Tegnell framstår plötsligt som en förklädd lobbyist för begravningsbranschen.

Här står vi alltså nu, marterade av en flerskiktad rädsla där den närmast paniska skrällen för en virusinducerad död tillfälligt överskuggar den halvt omedvetna eller förträngda långsiktigt uppbyggda väldiga våndan inför tanken på en kanske oundviklig civilisationskollaps. En rädsla som vi bl.a. omsätter i vrede mot dem som vi anser borde ha sett till att få den kontroll över omständigheterna som vi skulle behöva för att vår rädslonivå skulle hamna på en mer "normal" nivå. Rädsla och kontroll är emellertid en dödsbringande polaritet som kräver syndabockar som offer för att allt om möjligt skall kunna återgå till det normala när krisintensiteten lagt sig efter det att offret av syndabocken eller syndabockarna åtminstone symboliskt sett renat vår värld.

Och det är just här, mitt i denna förvirrade härva av starka övertygelser och känslor, som det går att urskilja ett svar på den inledningsvis formulerade frågan om vad livet vill säga oss människor genom att det som nu händer faktiskt händer. Det är nu som den generella och brett samhällsanlagda – och alltså inte bara coronarelaterade – framtidsångesten och den mer eller mindre syndabocksfixerade kontrollängtan är tillräckligt stark för att det skall gå att väcka en spirande förståelse för vad det är som djupast sett pågår. Och vad detta implicerar i handling.

Som det ter sig från mitt perspektiv närmar vi oss både individuellt och kollektivt en punkt där vi kan öppna oss för insikten att oavsett hur mycket och intensivt vi än försöker, så kommer vi aldrig att få en sådan kontroll på våra yttre omständigheter att vi kan sätta stopp på det kollektiva inre maskineri för rädslskapande, som vi med de bästa föresatser satte igång när vi valde att tro på den gud vars välde nu skrämmer oss så grundligt, att vi kan tycka oss för vårt inre öga realistiskt se undergången för oss själva.

Och detta betyder i sin tur att den situation som vi nu befinner oss i är livets erbjudande till oss människor om en möjlighet att kliva ur det undergångsdrama som vi håller på att "skriva" i trohet mot vår valda gud. Vi har helt enkelt kommit

till den punkt där vi måste börja avsvära oss vår lojalitet mot den avgud som har styrt och fortsatt styr det moderna projektet. Det öde som vi skapat och skapar genom detta gudsväl har visserligen haft många fördelar, men allt har sin tid. Och nu öppnar sig i stället möjligheten att förstå och förverkliga de lysande framtidsutsikter för människan och världen som finns förborgade i Alexander Solsjenitsyns analys av vad som fattas vår tid. Han sammanfattade sin hållning i en kort och kärnfull utsaga: "Människan har glömt Gud."

Nu skulle man ju kunna tro att mitt åberopande av Solsjenitsyn betyder att jag gör mig till tolk för en konservativ, eller rent av reaktionär, längtan tillbaka till den gamla tidens tro. Men det är i så fall en både felaktig och förhastad förmodan. Den gamla tron fick den fiende som den hade gjort sig förtjänt av. Och ett återupprättande av dess välde är en lika orealistisk som icke önskvärd möjlighet. Historien går bara bakåt som onödig tragedi.

Nej det vi står inför är att inse att den moderna tiden aldrig har varit sekulär. Och alldeles oavsett att den vägledning som dess övergud bestått oss med har haft sina obestridliga fördelar under lång tid så kan den inte längre tjäna oss väl. Vi är därför mitt uppe i ett civilisationsskifte av ett slag som i djup och radikalitet påminner om vad som utspelades under de långa och komplexa skeenden då Romarriket föll samman och den västerländska kristna civilisationen tog form.

Essensen i ett sådant civilisationsskifte rör dimensioner av det mänskliga medvetandet som är bortom språket och den linjära tiden. De dimensioner ur vilka myterna och de civilisationsbärande föreställningarna inte bara om Gud och gudar utan om människans och hela tillvarons yttersta natur, mening och mål bryter in i det mänskliga medvetandet.

Visst har vi fått lära oss att det inte finns några sådana dimensioner av medvetandet. Att det är ett vetenskapligt faktum att människan på sin höjd är en någorlunda rationell egoist med viss fallenhet för att fantisera ihop världsbilder och livsåskådningar som av en eller annan lycklig slump stundom får en utformning som under en viss historisk epok kan ha betydelse för överlevnaden i den ytterst sett meningslösa konkurrens om livsutrymmet som evolutionen tillfälligtvis erbjuder oss.

En tro som steg för steg kommer att föra oss så nära en fullständig inre öken av förbrännande rädsla som människan kan komma i ett levande och medvetet universum. En förbrännande rädsla som kommer att göra vår gemensamma tillvaro till en fulländad mardröm i stil med den föreställningsvärld som visualiseras i t.ex. moderna undergångsfilmer.

Men som jag bedömer saken har vi nu kommit till den punkt i utvecklingen då en inre levande förnyelse börjar bli möjlig i större skala. En förnyelse som enkelt uttryckt handlar om att hela den klyfta vi skapat och envetet upprätthåller mellan tro och vetande. Annars kommer vi inte att kunna sluta leva i en halv värld där

den både medvetna och omedvetna rädslan kommer att driva oss till att förverkliga ännu oanade mardrömmar.

Visst kommer många att fortsätta att agera utifrån tron att det enda som behövs för att finna lösningar på de problem som vår moderna Mammonkult skapar är att vi fortsätter på den sedan länge upptrampade tankevägen att oavsett vilka problem vi kan drabbas av så finns det rationellt tänkta, vetenskapligt grundade och teknologiska lösningar på dem. Och de bästa lösningarna påstås dessutom nästan alltid vara de som det går att tjäna mest pengar på.

Men gruppen som genomskådat ohållbarheten i denna föreställningsvärld och dessutom förstår att det behövs något djupare och mer genomgripande än att man t.ex. öppnar sig för en romantisk edens-lustgård-färgad längtan efter något slags ekologisk primitivism växer oavbrutet. En grupp som anar att det mullrar (om det nu kan uttryckas så) på de nivåer av medvetandet från vilken civilisationsskiften drivs och i bästa fall fulländas. En grupp som anar att det som djupast sett krävs i vår tid är att man som individ – men allra helst också i grupp – försöker öppna sig för dessa medvetandedimensioner. En grupp som inser att det vår tid behöver är något mycket djupare än det som vanligen åsyftas med det närmast utslitna begreppet paradigmskifte.

Samtidigt är det ju inte lätt att klart och enkelt uttrycka vad det är för uppgift vi står inför. Men jag har en favoritmetafor för civilisationsskiftesprocesserna. Den är enkel och kan vara mycket inspirerande om den väcker genklang i ens djupaste varande. Och den metafor det handlar om är att förstå ett civilisationsskifte i analogi med den transformationsprocess som förvandlar en larv till en fjäril via ett mellanliggande puppstadium.

Nu är det ju inte så enkelt att det som i fjärilsvärlden och för det mänskliga ögat är en i huvudsak linjär process också är en linjär process i den historiska verkligheten. Nej allt finns samtidigt. Larven äter fortfarande glupskt allt den kommer över, puppor formas här och där för att skydda det ömtåliga fjärilsblivandet. Och i en del sammanhang kan fjärilsfragment skönjas tydligt.

Så det vi, som i någon mån gensvarar på de dimensioner av tillvaron som finns bortom språket och den linjära tiden, har att göra i vår tid är att förstå att vi har ansvar för att upptäcka och stärka fjärilen i de sammanhang där vi själva verkar och är. Det är inte mer komplicerat än så.

Visst kan man då invända att detta är romantiskt och fluffigt prat. Men inget är egentligen mer realistiskt eller rättare sagt sant än detta. För sanningen om den situation som vi är mitt uppe i, och som väcker så mycket rädsla, är att den i grunden är en illusion som vi skapat och upprätthåller genom att vi svurit och fortsatt svär trohet mot en gud vars välde kräver att vi envetet håller fast vid tron att vi lever i en meningslös och slumpmässigt uppkommen värld där den ovillkorliga kärleken inte är tillvarons urgrund utan en substanslös tröstfantasi för de evolutionära halvmissfoster, som inte har realism och nervkraft nog att inse

det vetenskapliga faktum att vi människor är och förblir slumpmässigt ihopkomna och tillfälligt engångsexisterande materiekombinationer i gendriven konkurrens om livsutrymmet i ett i grunden dött universum.

Så ytterst sett handlar fjärilen och fjärilsblivandet om den värld som väntar på att manifesteras om vi kan se på vår värld med den ovillkorliga kärlekens blick. Och det behöver inte alls vara så svårt som vi kanske tror när vi ser uppgiften i ljuset av mänsklighetens många gånger förskräckande historia. Människans väsen är nämligen att ha del i och kunna uttrycka den ovillkorliga kärlek som är tillvarons eviga urgrund. En sanning som i den kristna språkvärlden kallas att vara skapad till Guds avbild.

Ett påstående som det naturligtvis är lätt att närmast reflexmässigt mobilisera misstrogn och cyniska invändningar mot. Men vi lever inte längre i den tid då detta var viktigt och konstruktivt. Nu lever vi i fjärilens tid. Och många av oss känner fjärilens uppfordrande maning i våra hjärtan.

II. Något att se fram emot

Jag vill bara kort nämna att jag är intensivt inblandad i ett grupparbete med sjösättandet av en ny podd. Arbetet sker inom ramen för Stiftelsen Hilarion som fungerar som ett slags moderstiftelse för Hilarionsfären som i nuläget omfattar fyra stiftelser: [Stiftelsen Hillesgården](#), [Stiftelsen Hillesgårdspriset](#), [Stiftelsen Hillesgårdsakademien](#) och [Stiftelsen Hilarionakademien](#). Poddens arbetsnamn är *fjärilens tid* och i nuläget är tanken att den kommer att fokuseras dels på hur vi skall kunna lösa upp rädslans grepp över oss och förvandla den till konkret och framtidsskapande kreativitet och dels på att ge tankeväckande och inspirerande inblickar i redan pågående verksamheter där fjärilens konturer kan klart urskiljas. Och allt eftersom projektet utvecklas kommer vi att bjuda in den typ av framsynta personer som oavsett hur de själva brukar uttrycka saken har förstått att vi lever *fjärilens tid*.

III. Alingsåsbesökets poddresultat

Som jag aviserade i mitt förra nyhetsbrev så höll jag ett numera relativt sällsynt offentligt föredrag i Alingsås 5 mars. Till min glädje var lokalen tämligen full, och jag kände mig i form där jag stod på Rockbarens scen med en stor mikrofon rakt upp i synen. Av publikreaktionerna att döma rockade jag loss med skaplig kraft. Faktum är att jag efteråt har känt starkt positiva och möjligen förväntansfulla aningar kring det där framträdandet som jag ännu inte riktigt kunnat tolka. Men det är sällan någon brådska när det gäller sådana inre signaler.

Dagen efter träffades Patrik Stigsson och jag vid ett vardagsrumsbord och samtalande med utgångspunkt från min bok [Vart är världen på väg?](#) Det framredigerade resultatet kan sedan 9 mars avnjutas på [Magiskt tänkandes hemsida](#) och där poddar finns, t.ex. [Podbean](#), [Acast](#) och [Spotify](#). Och en lyssnares reaktion som jag lagt på minnet är ”den här podden gör mig genuint lycklig!”